

*Det "forsvundne"
marmorbadekars*



*rejse gennem sygehuset
til
Sygehuskapellet*



og derfra videre.....

Indledning

Da daværende Roskilde Amts Syge- Dører og Arbejdsanstalt i **1877** anskaffede sig et gult marmorbadekar fra Italien i et forsøg på at forbedre badeforholdene på stedet, blev dette indledningen til, at det flere hundrede kilo tunge badekar, kom ud på en 135 år lange rejse gennem det, der senere kom til at hedde Roskilde Amts Sygehus, og senere fra **1940** hed Roskilde Amts og Bys Sygehus.

Denne rejse fik en foreløbig ende, da badekarret indholdende potteplanter, blev anbragt som et velkomstsymbol til de besøgende på Sygehuskapellet ved Ny Østergade, der er fra **1929**.

Da kapellet i **2012** blev ombygget, og kom til at indeholde et kontor til den nyansatte sygehuspræst, viste det sig, at det henstillede badekar i kapellet var uhensigtsmæssigt placeret hvilket medførte, at det kom på sin næste – men sikkert ikke sidste rejse, men denne gang dog udenfor sygehuset rammer, men nu går vi over til at fortælle historien om badekarret.

*Tommy Hansen, lokalhistoriker Syd for Banen
i samarbejde med*

Katrine Louise Raur, sygehuspræst



Da general Wolfgang von Haffner der besad stamhuset Egholm i Hornsherred i **1855**, havde fået det daværende Roskilde Amtsråds tilslutning til at opføre Roskilde Amts Syge, Dære, og Arbejdsanstalt, var Roskilde på dette tidspunkt stort set uden et nævneværdigt sygehus.

Det eneste sygehus der lå i byen, lå inde bag fattiggården i Bredgade og var fra **1837**, og i øvrigt helt utilstrækkeligt for byens indbyggere.

Anstalten, som den blev kaldt af borgerne i byen, blev opført på det store areal Murksøvænget, der lå øst for Køgevej, hvor det blev anlagt med tre afdelinger.



Mod syd var sygeafdelingen indrettet med 27 sengepladser, mod nord lå **Wolfgang von Haffner** arbejdsanstalten, indrettet til 5 mænd og 4 kvinder.

Mod øst lå sindssygeafdelingen med plads til 12 mænd og 6 kvinder, der i denne afdeling alle var til opbevaring, og uden behandling. De tre afdelinger var forbundet med hovedhuset ud mod Køgevej, ligesom hele bebyggelsen var omgivet af en ringmur



Side 1.

Anstaltens største hygiejniske problem var badningen, hvor det både på sindssygeafdelingen, og ikke mindst på arbejdsafdelingen næsten var umuligt at få de anbragte lemmer og dårer i bad, hvilket fik konsekvens for både de pågældendes sengelinned i almindelighed, og de anbragtes tilstand i særdeleshed.

På anstalten var der dog adgang til både kolde og varme brusebade, men også til karbade i mindre udstrækning, idet der på sygeafdelingen var indrettet et par rum til indtagning af bade.

Da disse baderum havde kolde betongulve med afløbsrønder, hvor der henover var anbragt et tremmegulv, og hvor væggene var oliemalede for bedre at kunne modstå fugtigheden, var et besøg i baderummet nok ikke den største oplevelse, og da slet ikke for disse grupper anbragte, der i forvejen med sig selv havde problemer nok. Da disse utålelige badeforhold havde eksisteret en tid, blev det i **1877** besluttet, at der i Hamborg skulle indkøbes et stort gult marmorbadekar fra Italien til en relativt høj pris, med henblik på at gøre indtagelse af et bad til en positiv oplevelse, og dermed lokke flere til.



Side 2.

Det skulle dog vise sig, at ideen med marmorbadekarret ikke havde den ønskede virkning, og endda bragte ufred mellem anstaltens bestyrelse og den daværende læge Eriksen Hansen der var tiltrådt i 1867 som den tredje læge på stedet. Lægen harcelerede over, at man havde kastet så mange penge efter et italiensk marmorbadekar som kun de færreste på stedet anvendte når der var andre opgaver der trængte sig på, og han gav endda udtryk for, at badekarret lignede de kongelige lå i oppe i domkirken.

Det har utvivlsomt været et populært øgenavn lægen her fandt på, og dette betød, at badekarret herefter fik tilnavnet "Sarkofagen" hvilket skabte megen moro på stedet. Peter V. Eriksen Hansen Dog var badestatistikken med eller uden marmorbadekarret stadig elendig. I løbet af 1875 var der på anstalten en gennemgang af 451 patienter og anbragte, og af disse kom kun 184 personer i bad dette år.

Der skulle ikke megen hovedregning til for at regne ud, at der ikke har været megen trængsel i baderummene.

Ude på gården "Vibeholm" i Himmelev Sogn, residerede sognefogeden Lars Christoffersen.



Peter V. Eriksen Hansen



Lars Christoffersen

Han var indvalgt i sygehusbestyrelsen i 1872, og var sikkert en rejskaffen mand, hvorfor han kunne ikke leve med denne for ham utålelige statistik, og især ikke da bestyrelsens flertal, som et svar på den dårlige statistik, valgte "kassetænkning" frem for at tage et socialt ansvar. Da sygehusbestyrelsen sikkert måtte påtage ansvaret for det dyre indkøbte marmorbadekar, der aldrig fik den ønskede virkning, har det sikkert ligget til højrebænet at skaffe en alternativ indtægt ved at tilbyde borgerne i Roskilde at komme ud på Køgevej, og ind i "Nonnegården," hvor sygeafdelingen lå i den sydlige fløj, og hvor de ledige baderum mod betaling, nu var til rådighed.



Hovedbygningen i Nonnegården med sygeafdelingen

Roskilde borgerne, der måske heller ikke var forvundet med gode baderfaciliteter, tog godt imod tilbudet ude fra Køgevej, og 9.868 personer betalte frem mod 1882 60 øre for et bad, hvilket gennem årene gav en indtægt på 6.586 kroner, der sikkert er gået i amtskassen.

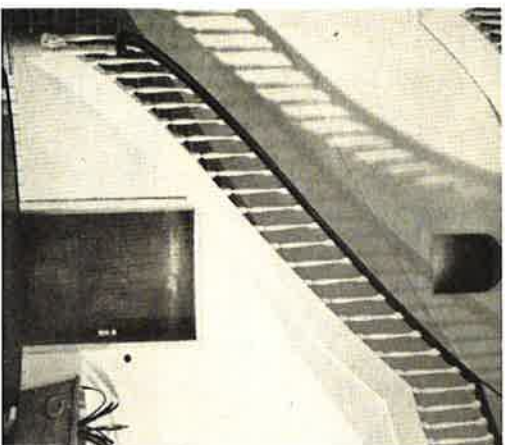
Dog var det ikke uden ulæmpe på sygeafdelingen at der blev offentlig adgang, idet baderummene lå dør om dør med sygestuerne, og der gennem hele dagen var mulighed for at købe et bad viste det sig hurtigt, at gæsterne ude fra byen, ikke færededes med den anstrændighed og beskedenhed der forventedes hvilket betød, at der gennem det meste af dagen, både var trængsel og en støjende adfærd.

Det kan ikke oplyses hvor længe byens borgere havde mulighed for et bad på Køgevej, men givet er det, at da badeanstalten i Læderstræde 6 blev indviet i **1917**, betød det sikkert at borgernes adgang til bade på det der nu hed Roskilde Amts Sygehus, var forbi.

Efter 40 år fortæbes sporet af badekarret sig dog i en i en lang årrække hvor det ikke har været muligt at efterspore dets tidligere opholdssteder.

Marmorbadekarret dukker dog op igen efter mange års glæmsel, idet den tidligere hovedbygning i **1940**

var blevet administrationsbygning, men inden da var både Sindssygeafdelingen og Arbejdsanstalten begge blevet afviklet, og Marmorbadekarret blev nu anbragt under den snoede rotundetrappe hvor det ydmygt indeholdende pottplanter, nu stod som et monument for en suunden tid.



1

Her taber vi atter badekarret ud af syne uden at vide hvor længe det havde stået på dette sted. Dog ligger det fast, at det sidste stop på rejsen rundt på sygehuset ikke endnu ikke var fundet.

Kapellet der ligger nede ved Ny Østergade er fra **1929**, og er det tredje kapel på stedet.

Det første var dog blot et Lighus der lå i "Nonnegården" og som sikkert stort set tjente som opbevaring af de på stedet afdøde.

Da Lighuset i **1903** lå i vejen for udviklingen, blev det nedrevet da Sygeafdelingen skulle udvides med en ny tilbygning. Denne kom til at ligge mod vest, og blev kaldt "Den Nye Gang" eller "Schjøtz Gang" opkaldt efter lægen Alexander Schjøtz, for hvem det lykkedes, som den første af lægerne, at få vredet armen rundt på det tungt arbejdende amtsråd, med henblik på denne stort set første udvidelse af sygehuset i 46 år.

Langs med hegnet ud mod Køgevej, blev så det første oprindelige kapel opført som en erstatning for det nu nedrevne Lighus.

Dog blev dette kapel i **1925** efter blot 22år ombygget til to garage, idet Sygehuset i en kort årrække var motoriseret med to ambulancer.



Det korte og det lange om marmorbadekarrets rejse gennem sygehuset er, at det endte i kapellet ved Ny Østergade, og der er grund til at tro, at selv om der er gået mange år, har man ikke af historiske grunde ville skille sig af med det gule marmorbadekar, som så til sidst, som nævnt tidligere, endte som velkomstsymbol på kapellet for de besøgende i kapellet østlige indgang. Gennem alle årene har præster fra byen stået for de kirkelige handlinger på sygehuset, og ikke mindst i Sygehusets Kirkesal, som blev indviet i **1858** af daværende domprovst Ortbød.

Imidlertid blev det i **2012** besluttet at modernisere dele af kapellet, hvor der blev indrettet faciliteter med henblik på ansættelse af en sygehuspræst, der kunne forrette tjeneste henholdsvis på Sygehuset og i Jakobskirken i Søndre Sogn.

Da Katrine Louise Raun samme år tiltrådte som sygehuspræst, og kapellets oprindelige venterum blev omdannet til et kontor for sygehuspræsten blev det klart, at det gamle marmorbadekar som blev kaldt "Sarkofagen" nu havde en uhensigtsmæssig placering, og dertil kom tillige, at tidens tand havde skæmmet det med en revne i siden.

Eftersom alternative placeringer på sygehuset for badekarret var udtømt blev det besluttet, at det skulle skifte hænder til den lokale stenhugger Ole Knudsen.



Appendiks om sygehusets kapel

Gennem et samarbejde mellem sygehuspræsten Katrine Louise Raun og Sjællands Universitets Hospital sammen med Østervangsskolens 5. klasse, fik kapellet i **2014** et løft i form af et udsmykningsprojekt.

Eleverne fra femte klasse fik til opgave at skabe en række malerier, der kunne være til trøst og opmuntring for de mennesker der gør brug af kapellets rum, som primært benyttes til bisættelser.

*Englen spreder over jord
glansen fra Guds himmel.
I sin Kåbes stråleflor
favner han alverdens glade
vrimmel.*



Den røde tråd i deres værker blev B.S Ingemanns salme
"Lysets engel går med glans"



*Os har og Vorherre kær,
ingen sjæl han glemmer.
I hvert solglimt
Gud er nær, og vor glade
moraensana fornemmer.*

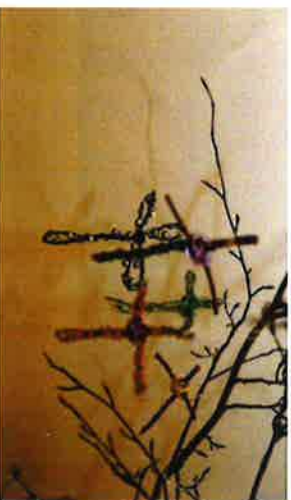
I kapellet kan man således skue to meget store malerier med udvalgte vers fra salmen, samt nogle mindre billeder, som beklæder rummets bageste del.

Derudover er der fire malerier af de fire årstider, samt en række Ikoner med påmalede ansigter. Disse omkranser buen i midtervæggen af rummet.



Endelig udførte eleverne hjemmelavede kors, der pryder 3 store bladløse grene indsamlet i skoven. Disse er placeret op ad rummets vægge.

Kapellet og dets nye indgangsparti blev ved samme lejlighed frisket op af ny maling på væggene, og der blev indkøbt kulørte filtpuder til stolens fletsæder.



Både Døbefonten og orglet er udlånt af Roskilde Domsogn, og stammer fra den tidligere Helligkors Kirkesal på Holbækvej

En appendiks om Badekarrets oprindelse
Da Ole Knudsen på kapellet besøgte badekarret, var han ikke i tvivl om dets oprindelse, og at blikket skulle kastes mod det nordlige Italien, hvor der i Toscanaområdet ved Middelhavet ligger byen Carrara.
Her brydes den fineste marmor i flere farver som eksporteres til det store dele af verden under navnet "Carraramarmor".



Da badekarret således er af en anseelig kvalitet, er det Ole Knudsens skøn, at det vejer flere hundrede kilo, og at en pris for et tilsvarende badekar i dag vil være i nærheden af 100.000 kroner.

Nu følger et forløb omhandlende badekarrets videre færd sammen med en præsentation af Ole Knudsens marmorvirksomhed ude på Københavnsvej.

Når Ole Knudsen med sikkerhed ved sit besøg på kapellet, kunne fastslå badekarrets identitet og vægt samt dets formodede værdi, er det fordi han gennem sit erhverv både er kyndig og erfaren, og ofte aflægger det berømte marmorområde ved den Italienske by Carrara i Toscanaområdet et besøg, for der igennem at finde inspiration, i denne højborg i marmorverdenen



Dette betinger dog, at han i virksomheden har betroede og kundige medarbejdere i den vanskelige proces det er at arbejde med både sten og marmor.



En sådan medarbejder er Søren, der i øvrigt egenhændigt stod for slibningen af den Sandstensfontæne på Stændertorvet som agent O.H. Schmeltz i 1895 førærede til byen. Springvandet som det kaldes, er i øvrigt af den fine Bremensandsten som udskibes fra byen Bremen i Tyskland, men kommer fra det berømte sandstensbrud ved byen Oberkirchen.

Nu hvor det forsvundne marmorbadekar i 136 år, nok lidt ude på sidelinjen, har været en del af udviklingen på sygehuset, og et badekar af denne størrelse ikke umiddelbart ligger lige for i et dansk parcelhus badeværelse, melder det uundgåelige spørgsmål sig – hvad skal der ske med badekarret, efter det nu har stået på Københavnsvej i omkring fem år både ude og inde?

Her må Ole Knudsen medgive, at selv om badekarret de senere år har henstået på Københavnsvej, er der ingen afklaring af badekarrets videre skæbne, men han oplyser dog, at et projekt er i sigte.



Men nu kom badekarret dog frem af glenslen på Køgevej, og selv om dets fremtid endnu ikke foreligger, kendt der vi det meste af dets historie, - og det er vel heller ikke så værst.